

Józef Szymański

Kazimierz Myśliński, "Najstarsza miejska historia Lubelszczyzny w świetle dokumentu Konrada Mazowieckiego z roku około 1239", [w:] "Studia Historyczne. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin prof. dr. Stanisława Arnolda", Warszawa 1965

Rocznik Lubelski 8, 263-264

1965

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W IV rozdziale autor zajął się sporami rodzinnymi o ster Ordynacji Zamojskiej, rzucił wiele światła na dwuznaczną rolę ks. Staszica i jego wpływ na wdowę po kanclerzu, Konstancję. W zakończeniu omówił rolę A. Zamojskiego jako prekursora reform, inspirowanych głównie przez fizjokratów, nie zrywającego z tradycją interesów rodowych i osobistych, doceniającego jednak znaczenie związku zachodzącego między koniecznością reformy włościańskiej i obronnością kraju.

Strona zewnętrzna rozprawy nie budzi zasadniczych zastrzeżeń. Pisownia nazwisk obcych wymaga niekiedy poprawy (np. s. 66, 107, 124, 159), obok tytułów brak nieraz nazwisk (np. s. 57, 131), sporadycznie występują niejasności stylistyczne względnie omyłki druku (np. s. 98). Drobiazgi te nie umniejszają ogólnych wartości pracy.

Autor wykazał w niej, że Zamojski, jako pionier postępu, wyróżnia się na tle ówczesnego możnowładztwa dążeniami reformatorskimi. Jako kanclerz, kodyfikator oraz reformator społeczno-gospodarczy zasługuje więc na tak rzeczową i wielostronną próbę naukowego określenia swej roli w dziejach Polski osiemnastowiecznej, jaką przynosi omówiona tu monografia.

Juliusz Willaume

Kazimierz Myśliński

**Najstarsza miejska historia Lubelszczyzny w świetle dokumentu
Konrada Mazowieckiego z roku około 1239. W: Studia historyczne.
Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin prof. dr. Stanisława Arnolda
Warszawa 1965, s. 288—300**

Autor rozpatruje informację dokumentu rzekomo z r. 1239 dotyczącą Kocka. Informacja ta stwarza przesłanki do uznania tej miejscowości za najstarsze miasto w ziemi lubelskiej (targ, kościół, taberna), jak to zresztą czyniła zazwyczaj dotychczasowa literatura przedmiotu. Wprowadzenie do analizy nowych elementów źródłowych, zwłaszcza dokumentu z r. 1258, doprowadziło autora do kilku ważkich spostrzeżeń, zwłaszcza że dokument z r. 1239 jest fałszywy i pochodzi z bardzo późnego okresu, bo z XV w., zaś za pierwszą wzmiankę o Kocku należy uznać dokument z r. 1258. Z niego zaś wynika, iż Kock wówczas był osadą zagubioną w bagnach i lasach, bez większego znaczenia. Słuszne obserwacje autora można, jak się zdaje, pomnożyć stwierdzeniem, iż dokument rzekomo z r. 1239 jest niczym innym, jak przeróbkę *Iste sunt castellaniae ecclesiae Plocensis* (MPH, t. V, s. 433—437), czyli odpowiednika wrocławskiego *Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis* (wyd. H. Markgraf i J. W. Schulte *Codex diplomaticus Silesiae*, T. XIV, Breslau 1889), *Registrum ecclesiae Lubucensis dyocesis* (wyd. H. Ludat, Wiesbaden 1965) czy bardziej znanych *liber beneficiorum* diecezji krakowskiej (Długosza), poznańskiej, gnieźnieńskiej (Łaskiego) czy wrocławskiej. Chronologia powstawania tych źródeł zdaje się wskazywać, iż nie ma powodu przesuwac czasu powstania tego wykazu poza XIV w., a więc czas, z którego pochodzi rękopis zawierający ów wykaz (sprawa wymaga jeszcze dalszych badań). Stwierdzenie to jednak wskazuje, kiedy Kock nabrał znaczenia, zwłaszcza iż do owego wykazu należy odnieść obserwacje o Kocku, jako siedzibie targu, kościoła i taberny. Ten sam wykaz po raz pierwszy użyłby określenia „pogost” (in pogost circa Lublyn), który tyle przy-

sporzył trudności uczonym. Warto tutaj zwrócić uwagę na źródłosłów innych nazw miejscowych, mianowicie Zagość — Zagost, Małogoszcz — Małogost czy Bydgoszcz — Bydgost, wywodzących się od słowa gost, krzak, las (por. K. Tymieniecki *Pisma wybrane*, Warszawa 1965, s. 120—121, 232), zwłaszcza iż w rejonie Kocka do dziś istnieje nazwa polna — Pogost, Pogozd. Wydaje się, iż ponowna analiza tego określenia staje się postulatem, który należałoby jak najrychlej zrealizować. W konkretnym przypadku zdaje się ona doskonale odpowiadać obserwacjom, poczynionym przez autora na temat charakteru geograficznego i gospodarczego rejonu Kocka w XIII w. Jak wynika z powyższego, obserwacje autora nie tylko weryfikują się, ale zdają stwarzać nowe możliwości badawcze zarówno dla dziejów najwcześniejszej Lubelszczyzny, jak i dla Mazowsza. W świetle bowiem badań autora na nowo należy analizować organizację kościelną na Mazowszu, a zwłaszcza zagadnienie archidiaconatu czerskiego. Szczególnie w odniesieniu do dziejów Lubelszczyzny, należy sugerować, aby takie studia zostały podjęte przez autora. Można się spodziewać, iż takie badania wyświetlą również początki Lublina, o co przecież autorowi głównie chodziło. Warto dodać, iż prezentowane studium jest przykładem mikroanalizy, która w wyniku skrupulatnego jej prowadzenia, może prowadzić do niezwykle ważkich ustaleń.

Józef Szymański

Stanisław Grzybowski

Poglądy społeczne publicystów hugenockich 1559—1598

Wrocław — Warszawa — Kraków 1964, ss. 157 + 1 nlb.

O ile kwestie „stykowe” polsko-francuskie drugiej połowy XVI w. były jeszcze, choć skromnie, poruszane w naszej nowszej historiografii¹, to problematyka wewnętrznych dziejów Francji w okresie wojen domowych, zwanych najczęściej „wojnami religijnymi”, dopiero w ostatnich latach stała się przedmiotem dociekań naszych badaczy.

Po paru wcześniejszych rozprawach opublikowanych na łamach „Odrodzenia i Reformacji w Polsce” w latach 1961—62² i popularnonaukowym przedstawieniu całości dziejów hugenotów francuskich³ z większą pracą na ten temat wystąpił St. Grzybowski.

Składa się ona, oprócz *Wstępu* i *Zakończenia*, z 5 rozdziałów i *Bibliografii*. Ze względu na fakt, iż główny przedmiot dociekań jest dość wąski, autor we *Wstępie*

¹ W. Sobieski *Polska a hugenoci po nocy św. Bartłomieja*. Kraków 1910; St. Kot *Rzeczpospolita Polska w literaturze politycznej Zachodu*, Kraków 1919; Tenże *Polacy na studiach w Orleanie*. „Sprawozdanie PAU”, T. XXV, 1920 nr 5; Cz. Chowaniec *Poglądy polityczne rokoszan (1606—1607) wobec doktryn monarchów francuskich*. „Reformacja w Polsce” T. III.

² St. Grzybowski *Sylwetka polityczna i wyznaniowa Jana de Manluc*. „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” (ORwP), T. VI; Tenże *Pacyfizm hugenocki w XVI w.* ORwP. T. VII; Tenże, *Hugenoci wobec ekspansji kolonialnej*, ORwP. T. VIII.

³ St. Grzybowski *Szpada pana admirała. Dzieje hugenotów*. Warszawa 1961.